

Zpráva o dodržování lidských práv za rok 2009: Česká republika

11. března 2010

Česká republika je zemí s pluralitní parlamentní demokracií, která má přibližně 10,2 milionu obyvatel. Zákonodárná moc je dána dvoukomorovému parlamentu, který tvoří poslanecká sněmovna a senát. Hlavou státu je prezident, kterého volí parlament každých pět let; prezident jmenuje premiéra z majoritní politické strany nebo z koalice. V únoru 2008 zvolil parlament Václava Klause na druhé funkční období. Koaliční vláda vedená pravostředovou Občanskou demokratickou stranou (ODS) a premiérem Mirkem Topolánkem dne 24. března padla a dne 8. května se ujala úřadu prozatímní vláda pod vedením nového premiéra Jana Fischera. Řízení bezpečnostních sil bylo během roku nadále v rukou civilních úřadů.

Evropské úřady uvedly, že vláda nechala provést kastraci některých odsouzených pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů bez jejich svobodného a informovaného souhlasu. K dalším problémům lidských práv patří korupce veřejných činitelů, obchodování s lidmi kvůli sexuálnímu vykořisťování a nucené práci, neonacistický a národnostní extrémismus vůči romské menšině a dalším menšinám a sociální diskriminace Romů.

DODRŽOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV

Oddíl 1 Dodržování práv na integritu osobnosti, včetně ochrany před následujícími:

a. Svévolné nebo nezákonné zbavení života

Vláda nebo její zástupci se nedopustili politicky motivovaných zabití; v lednu však v Brně zemřel v policejní cele muž vietnamské národnosti. Podle zpráv z tisku policisté muže, podezřelého z obchodování s heroinem, v jeho bytě bili a podněcovali souseda, aby ho kopal. Dne 18. prosince brněnský státní zástupce u Krajského soudu v Brně vznesl obvinění proti třem policistům a sousedovi oběti. Všichni tři policisté byli obviněni ze zneužívání pravomoci a může jim být uložen trest odnětí svobody až na tři roky. Soused oběti byl obviněn z trestného činu ublížení na zdraví a může mu být uložen trest odnětí svobody v délce až dvanáct let.

Dne 17. července krajský soud v Praze odsoudil dvacetiletého Jiřího Fouse, člena místní neonacistické skupiny v Příbrami, k trestu odnětí svobody v délce dvanácti let a šesti měsíců za vraždu člena protifašistické organizace, k níž došlo v únoru 2008.

b. Zmizení osob

Politicky motivovaná zmizení osob nebyla hlášena.

c. Mučení a další kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trestání

Zákon takové postupy zakazuje a stát tyto zákazy v praxi obecně dodržoval; přetrvávajícími problémy však bylo odškodnění nucených sterilizací a chirurgické kastrace vězňů odsouzených za sexuálně motivované trestné činy.

Podle zprávy národního ochránce práv (ombudsmana) z roku 2005 se objevilo mnoho případů, kdy lékaři ve státních nemocnicích v letech 1973–1991 údajně prováděli nucenou sterilizaci především romských žen. V roce 2008 uvedla nevládní organizace Spolek žen poškozených sterilizací, že při průzkumu v terénu odhalila dva případy nucené sterilizace, a to v listopadu 2008 a v roce 2007. Údajný případ v roce 2008 se týkal devatenáctileté romské ženy z Karviné; úřady do konce roku 2009 vyšetřování nezahájily. V případě z roku 2007 údajně sociální pracovnice sdělila poškozené, že pokud nepodstoupí sterilizaci, dvě její děti budou svěřeny do péče státu. Policie začala případ šetřit v srpnu. Ve stejném měsíci budapeštské Evropské centrum pro práva Romů zajistilo a financovalo právní zastoupení poškozené. Na konci roku čekal případ na projednání na státním zastupitelství ve Frýdku-Místku. Spolek žen poškozených sterilizací zjistil rovněž osmnáct nových případů žen, a to jak romských, tak neromských, které tvrdily, že byly sterilizovány, aniž k tomu daly informovaný souhlas, některé před rokem 1989, jiné v 90. letech. Do konce roku 2009 úřady šetření těchto případů nezahájily.

Krajský soud v Ostravě vynesl v říjnu 2008 rozsudek, že místní nemocnice nese právní odpovědnost za neoprávněnou sterilizaci romské ženy Ivety Červeňákové, k níž došlo o jedenáct let dříve, a přiznal ženě právo na finanční odškodnění ve výši 500 000 Kč (27 600 dolarů) a právo na omluvu. Nemocnice se odvolala k Vrchnímu soudu v Olomouci, který v listopadu 2008 vynesl rozsudek, že Iveta Červeňáková nemá na finanční odškodnění nárok, protože byla promlčena lhůta pro podání žaloby v této věci. Vrchní soud však potvrdil požadavek, aby se nemocnice omluvila, což také učinila. V dubnu se Iveta Červeňáková proti rozhodnutí odvolala k Nejvyššímu soudu v Brně. Do konce roku nedošlo v případě k žádnému vývoji. Dne 23. října Nejvyšší soud zamítl žádost jiné romské ženy, Heleny Ferenčíkové, která požadovala finanční odškodnění od nemocnice, která jí provedla nechtěnou sterilizaci. V roce 2005 byl případ Heleny Ferenčíkové prvním případem nedobrovolné sterilizace, který se dostal před soud. Dne 23. listopadu vyjádřila prozatímní vláda oficiálně politování nad nedovolenou sterilizací (většinou) romských žen, avšak premiér prozatímní vlády Jan Fischer prohlásil, že otázka případného finančního odškodnění by měla být ponechána na rozhodnutí vlády, která vzejde z parlamentních voleb v roce 2010.

V březnu a dubnu 2008 delegace Evropského výboru pro prevenci mučení (CPT, orgán při Radě Evropy) navštívila psychiatrické nemocnice, kde se opětovně zabývala vládním programem chirurgických kastrací pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů, které ve sledovaném období pokračovaly. Podle ministerstva zdravotnictví podstoupilo během deseti let před dubnem 2008 chirurgickou kastraci 94 pachatelů sexuálních trestných činů. Šest dalších bylo hlášeno v období od dubna 2008 do listopadu 2009. Výbor CPT se domníval, že pacienti nedali k chirurgické kastraci svobodný a informovaný souhlas a že ve většině případů pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů žádali o kastraci proto, že se obávali dlouhodobého odnětí svobody, jestliže tak neučiní. Výbor CPT uvedl, že v 50 procentech případů, které přezkoumal, byla chirurgická kastrace provedena u jedinců, kteří se dopustili nenásilných trestných činů, například opakovaného exhibicionismu. Výbor CPT označil postup za „ponižující“ a vyzval vládu, aby od něj okamžitě upustila. Delegace výboru CPT kritizovala vládu za to, že odmítá vydat lékařské záznamy a poskytla v řadě případů nepřesné informace, a to jak před návštěvou, tak během ní i po ní.

V reakci na to vláda uvedla, že podle zákona musejí všichni pacienti požádat o kastraci písemně a jejich případ musí být schválen nezávislou odbornou komisí. Otázkou samotné praxe se však nezabývala. Vláda nepovažovala zjištění výboru CPT za natolik závažná, aby od programu sterilizací upustila.

Podmínky ve věznicích a celách předběžného zadržení

Podmínky ve věznicích a celách předběžného zadržení obecně vyhovovaly mezinárodním standardům. Vláda povolila monitorovací návštěvy nezávislým ochráncům lidských práv a tyto návštěvy se během roku uskutečnily.

Během návštěvy v březnu a dubnu 2008 navštívil výbor CPT oddělení E věznice ve Valdicích, kde jsou umístěny osoby odsouzené na doživotí a problémoví nebo nebezpeční vězni pod přísnou ostrahou. Výbor zjistil, že zacházení s těmito vězni a jejich vazební podmínky nadále představují závažné problémy. Mezi ně patří obavy z tělesného týrání a sexuálního zneužívání zranitelných vězňů, nedostatečná integrace vězňů odsouzených k doživotnímu trestu do běžné vězeňské populace, nemožnost vězňů odvolat se proti umístění do oddělení E a nevstřícný personál věznice. V reakci na to vláda prohlásila, že významnou část svého vězeňského personálu v polovině roku 2008 vyměnila, a konstatovala, že v důsledku toho došlo k pozitivním změnám.

V červenci vězeňská služba oznámila, že vězeňská populace dosáhla 130 procent kapacity vězeňských zařízení. V českých věznicích bylo odhadem asi 22 000 vězňů, o 1 500 více než v roce 2008.

Vláda povolila nezávislé monitorování podmínek ve věznicích místními a mezinárodními skupinami pro lidská práva a sdělovacími prostředky. Podle Vězeňské služby České republiky se během roku uskutečnila řada návštěv sdělovacích prostředků ve věznicích. Všem žádostem o povolení návštěvy bylo vyhověno.

V roce 2008 vybuďovala vláda dalších 355 vězeňských cel ve čtyřech věznicích s cílem zvýšit průměrnou velikost cely ze čtyř čtverečních metrů (43 čtverečních stop) na šest čtverečních metrů (65 čtverečních stop). Vzhledem k nárůstu vězeňské populace však cíle nebylo dosaženo.

Svévolné zadržení nebo uvěznění

Zákon svévolné zadržení a uvěznění zakazuje a stát tyto zákazy dodržíoval.

Úloha policie a bezpečnostního aparátu

Policie České republiky zodpovídá za vynucování práva a udržování veřejného pořádku. Orgány vynucování práva pracovaly všeobecně dobře, problémem však zůstává korupce. Ministerstvo vnitra dohlíží nad činností policie a zodpovídá za vyšetřování údajných případů pochybení policie. Pozorovatelé se domnívají, že ministerstvo často vyšetřování prohřešků jemu podřízených útvarů ututlalo nebo je předčasně ukončilo. V případech, jejichž vyšetřování vedla k úspěšnému stíhání, byly jen zřídka uděleny vysoké tresty. Podle údajů ministerstva vnitra vyšetřovala policie za prvních osm měsíců roku 18 případů korupce a 58 veřejných činitelů podezřelých ze zneužívání pravomoci. Podle údajů ministerstva odsoudily soudy za první polovinu roku 21 veřejných činitelů za trestné činy týkající se zneužívání pravomoci, ale žádnému nebyl uložen trest odnětí svobody.

Dne 25. června byli tři členové tzv. Berdychova gangu, včetně bývalého příslušníka útvaru rychlého nasazení Slovenské republiky, odsouzeni k šesti až čtrnácti letům odnětí svobody. Dlouhotrvající a právně složitý případ tohoto gangu spočíval ve spolčení mezi kriminálními živly a členy vládního útvaru pro boj s organizovaným zločinem, kteří unášeli a týrali bohaté podnikatele a vymáhali výkupné.

Zatčení a zacházení ve vazbě

Policie zatýká osoby obviněné z trestných činů na základě zatykačů, které vydávají soudci. Obviněná osoba musí být do 24 hodin předvedena k soudu a soudce má dalších 24 hodin na to, aby rozhodl, zda zadržení osoby prodlouží.

Za určitých okolností může policie zadržet osobu bez zatykače: jestliže má za to, že došlo ke spáchání stíhatelného trestného činu; jestliže považuje za nezbytné, aby zabránila dalším trestným činům nebo zničení důkazů; jestliže potřebuje chránit svědka; nebo jestliže nějaká osoba odmítá uposlechnout policejního rozkazu, aby se přemístila. Podezřelí zadržení bez zatykače musejí být neprodleně informováni o důvodu jejich zadržení, musí být proveden jejich výslech, a musejí být buďto do 48 hodin propuštěni, nebo předáni soudu. Jestliže jsou předáni soudu, soudce musí rozhodnout, zda vůči nim vznese obvinění, do 24 hodin. Pouze osoba, které bylo sděleno obvinění z trestného činu, může být držena ve vazbě.

Obžalovaný v trestní věci má právo zvolit si právního zástupce nebo si jej nechat přidělit státem. O tom, zda poplatky za advokáta budou částečně nebo plně hrazeny státem, rozhodne soud. Zákon stanoví možnost kauce, která je vyloučena v případě závažných trestných činů nebo v případě, že hrozí ovlivňování svědků. Úřady tato práva v praxi dodržovaly.

Ve sledovaném období byla problémem délka vyšetřovací vazby. Podle zákona může vazba v přípravném řízení trvat maximálně dva roky, s výjimkou „zvláště závažných“ trestných činů. Podle údajů vězeňské služby byla v prvních šesti měsících roku průměrná doba pobytu ve vazbě v přípravném řízení 98 dnů. Podezřelá osoba smí kdykoli požádat vyšetřující orgány o propuštění z vazby.

Udělování milosti

Prezident udělil za prvních 11 měsíců roku milost 69 osobám, a to z humanitárních důvodů.

e. Odepření spravedlivého veřejného soudního procesu

Zákon zaručuje nezávislost soudnictví a vláda všeobecně nezávislost soudů respektovala. Účinnost soudnictví je však komplikována složitými procesními pravidly, v jejichž důsledku zůstávají některé případy po mnoho let právně nedořešeny. Politické vlivy, systémové nedostatky a neexistence specializovaného vzdělání pro soudce a nedostatek prostředků také přispěly k průtahům a podryvání jejich efektivnosti. Opakovaně se objevují obvinění z důvěryhodných zdrojů z korupce v soudnictví, zejména u obchodních a konkurzních soudů.. Nejvyšší politická místa také zasahovala do citlivých kauz korupce ve veřejné sféře.

Soudní systém tvoří okresní, krajské a vrchní soudy. Nejvyšší soud je nejvyšším odvolacím soudem, zatímco Ústavní soud posuzuje ústavnost přijaté legislativy. Soudci jsou doživotně jmenováni prezidentem republiky na návrh ministra spravedlnosti. Soudce Ústavního soudu potvrzuje senát. Obžalovaní se mohou odvolat proti rozhodnutím okresních soudů po jednotlivých úrovních odvolacích soudů až k Nejvyššímu soudu České republiky. Občanskoprávními případy se zabývají správní soudy, z nichž nejvyšší instancí je Nejvyšší správní soud.

V průběhu roku 2008 zjistil Evropský soud pro lidská práva (ESLP) dvanáct případů porušení práva na spravedlivý soudní proces a jedno porušení práva na účinnou nápravu ze strany státu podle článků 6, resp. 13 Evropské úmluvy o lidských právech.

Trestněprávní řízení

Zákony stanoví právo na spravedlivý soud a nezávislé soudnictví toto právo obecně uplatňovalo.

Obžalovaní požívají presumpci nevinoty. Jednání soudů jsou veřejná. Systém porot se nevyužívá. V závažných případech rozhoduje o vině či nevině obžalovaného soudní senát, zatímco méně

závažné případy projednává samosoudce. Obžalovaní mají právo být přítomni na jednání soudu a radit se s advokátem; obžalovaným, kteří si nemohou ho dovolit, poskytuje stát zdarma advokáta ex offio. Obžalovaní smějí konfrontovat osoby svědčící proti nim a sami navrhnout svědky a důkazy. Obžalovaní a jejich advokáti mají právo nahlédnout do důkazních materiálů, které se jejich případu týkají. Odsouzené osoby mají právo na odvolání. Zákon dává tato práva všem osobám.

Ve sledovaném období byly v celém systému soudnictví nahromaděny nevyřízené případy, což je problém, který dále zhoršují četná neobsazená místa v soudnictví.

Političtí vězni a osoby zadržené z politických důvodů

Neobjevily se žádné zprávy o věznicích nebo osobách zadržovaných z politických důvodů.

Občanskoprávní řízení a nápravy

Ústava zakotvuje oddělené, nezávislé soudnictví v občanskoprávních věcech a občané mají možnost podávat žaloby u soudů a domáhat se odškodnění za porušování lidských práv nebo požadovat, aby porušování lidských práv bylo zastaveno; neefektivnost a nedostatečné zdroje však způsobovaly významná zpoždění ve vyřizování případů. K dostupným nápravám patří peněžité odškodnění, spravedlivý opravný prostředek a zastavení škodlivého jednání.

Restituce majetku

Zákon upravuje restituci majetku zabaveného v době komunistického režimu i restituci židovského majetku nebo odškodnění za židovský majetek neprávem zabavený v době nacismu. Třebaže bylo nadále možné podávat žádosti o navrácení uměleckých děl, lhůta pro podávání žádostí o navrácení ostatních druhů majetku je však už promlčena. Na konci roku byly u soudu dva případy týkající se obecního židovského majetku v Brně. Krajský úřad Libereckého kraje odmítl navrátit jednu nemovitost v Turnově, aniž uvedl důvod.

Složité kompromisní narovnání mezi vládou a církvemi z roku 2007, které nabízí restituci majetku náboženských řádů a finanční odškodnění církví za ztrátu jejich majetku, nebylo do konce roku v parlamentu ratifikováno. Vlekly soudní spor mezi vládou a katolickou církví ohledně vlastnictví katedrály sv. Víta nadále pokračoval, očekávalo se rozhodnutí ve věci odvolání církve proti dřívějšímu rozhodnutí soudu, který určil, že katedrála je majetkem státu.

f. Svévolné zasahování do soukromí, rodiny, do domovní svobody a do listovního tajemství

Zákon takové jednání zakazuje a stát tyto zákazy v praxi obecně dodržoval.

Oddíl 2 Dodržování občanských svobod, včetně následujících:

a. Svoboda projevu a svoboda tisku

Zákon stanoví svobodu projevu a tisku a stát tato práva v praxi obecně dodržoval. Nezávislé sdělovací prostředky aktivně vyjadřovaly rozmanitou škálu názorů bez vnějších omezení.

V listopadu 2008 okresní soud v Praze uložil novinářce Sabině Slonkové pokutu ve výši 20 tisíc korun (1.100 \$) za to, že odmítla uvést své zdroje v soudním případě, který se týkal úniku videozáznamu zveřejněného na serveru aktualne.cz. Na videu byl zachycen poradce prezidenta na setkání s lobbistou v hotelu v únoru 2008 před prezidentskými volbami. Odvolací soud dne 6. února uložení pokuty potvrdil.

Dne 1. dubna vstoupil v účinnost zákon postihující zveřejňování informací získaných z policejních odposlechů. Zákon rovněž postihuje zveřejňování jmen obětí závažných trestných činů a jména všech obětí trestných činů mladších 18 let. Novinářům, kteří tento zákon poruší, hrozí pokuta ve výši až 5 milionů korun (276.000 \$) a trest odnětí svobody až na pět let. Zákon kritizoval Mezinárodní tiskový institut, který uvedl, že ustanovení zákona jsou nejasná, mohou potlačovat investigativní žurnalistiku a nepočítají s výjimkou ve veřejném zájmu.

Zákon ukládá trest odnětí v délce šest měsíců až tři roky osobám, které popírají zločiny komunistické éry nebo nacistického holocaustu. Projevy podněcující nenávisť na základě rasy, náboženského vyznání, třídní příslušnosti, národnosti nebo příslušnosti k jiné skupině jsou rovněž nezákonné a hrozí za ně trest odnětí svobody až na tři roky.

Dne 24. dubna policie zatkla bývalého vůdce amerického Ku Klux Klanu Davida Dukea a obvinila ho z popírání holocaustu a podněcování nenávisti. Skupina Národní odpor předtím pozvala Dukea, aby na Karlově univerzitě pronesl přednášku. Poté, co představitelé univerzity přednášku zrušili, se malá skupina přívrženců shromáždila v pražské restauraci, kde policie Dukea zatkla. Stát nařídil Dukeovi, aby následujícího dne opustil zemi. Dne 29. září státní zastupitelství v Praze obvinění stáhlo pro nedostatek důkazů.

Kvůli televizí odvysílanému předvolebnímu spotu, který zmiňoval „konečné řešení cikánské otázky“, vzneslo pražské městské státní zastupitelství v září proti jednomu z členů neregistrované ultranacionalistické Národní strany obvinění z podněcování nenávisti na základě rasy. V listopadu pražský obvodní soud uložil představiteli Národní strany za tento spot roční podmíňný trest a tříletou zkušební lhůtu.

Svoboda internetu

Neobjevila se žádná omezení v přístupu k internetu, ani zprávy o tom, že by vláda monitorovala elektronickou poštu nebo internetová diskusní fóra. Jednotlivci i skupiny měli možnost se zapojit a také se zapojili do pokojného vyjadřování názorů prostřednictvím internetu a elektronické pošty. Podle statistiky mezinárodní telekomunikační unie za rok 2008 využívalo internet asi 58 procent obyvatel země.

Akademická svoboda a kulturní akce

Nedošlo k žádným omezením akademické svobody nebo kulturních akcí.

b. Svoboda pokojného shromažďování a svoboda sdružování

Svoboda shromažďování

Zákon stanoví svobodu shromažďování a stát obecně toto právo v praxi dodržoval.

Vláda může zákonným způsobem omezit nebo zakázat shromáždění, včetně pochodů, demonstrací a koncertů, jež propagují nenávist nebo netoleranci, staví se za potlačování osobních práv nebo ohrožují bezpečnost účastníků. Účastníci protestů musejí mít k demonstracím povolení, avšak policie obecně nezasahovala proti spontánním, pokojným demonstracím.

Dne 18. srpna byl novelizován zákon o shromažďování, který místní správě poskytl prodlouženou lhůtu (tři pracovní dny namísto tří kalendářních dnů) k posouzení žádostí o povolení demonstrací. V červnu vláda vydala pro orgány místní správy příručku, která měla pomoci úředníkům místní správy přesně aplikovat zákon ohledně veřejného shromažďování.

V červenci policie v Plzni zadržela dvě osoby pro podezření z podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačování lidských práv a svobod. K zatčení došlo během oslavy, na které se shromáždilo asi padesát neonacistů. Policie uvedla, že jakmile skupina začala zpívat píseň oslavující organizaci Národní odpor, hudební produkci ukončila, prověřila totožnost přítomných osob a zatkla dvě osoby, které produkci zajišťovaly.

Svoboda sdružování

Ústava a zákon zaručují svobodu sdružování a stát obecně toto právo v praxi dodržoval. Zákon však vyžaduje, aby se organizace, sdružení, nadace a politické strany zaregistrovaly u orgánů místní správy nebo ministerstva vnitra.

V září vláda znovu navrhla rozpuštění krajně pravicové Dělnické strany s převážně neonacistickou členskou základnou. Vláda navrhla rozpuštění strany poprvé v březnu, avšak Nejvyšší správní soud konstatoval, že návrh byl nedostatečně připraven a nepředkládal dostatečné důkazy o tom, že strana představuje hrozbu pro demokracii. Na konci roku byl u Nejvyššího správního soudu projednáván nový, komplexnější návrh.

V srpnu ministerstvo vnitra odmítlo zaregistrovat české Sudetoněmecké krajanské sdružení. Sdružení požadovalo zrušení Benešových dekretů přijatých po druhé světové válce, které vedly k vyhnání sudetských Němců z tehdejšího Československa a konfiskaci jejich majetku.

Ministerstvo vnitra odůvodnilo své rozhodnutí s odvoláním na rozhodnutí Ústavního soudu ČR z roku 1995, v němž se uvádělo, že poválečné konfiskační dekrety byly v té době právoplatné a

legitimní. Ministerstvo rovněž odkázalo na česko-německou deklaraci z roku 1997, v níž se obě země zavázaly nezatěžovat své vztahy minulostí. Sdružení podalo odvolání k pražskému obvodnímu soudu. Na konci roku se případ ještě projednával.

c. Svoboda náboženského vyznání

Ústava a zákon zaručují svobodu náboženského vyznání a stát obecně toto právo v praxi dodržoval.

Registrace pro náboženská shromáždění nebo bohoslužby sice není povinná, ministerstvo kultury však spravuje dvoustupňový systém registrace náboženských skupin. Registrace prvního stupně nepřináší žádné výhody, zato větší a déle působící náboženské skupiny na druhém stupni požívají určitých výhod, včetně práva dostávat státní dotace a žádat o možnost vyučovat hodiny náboženství na školách.

K registraci musí žadatel předložit stručný popis skupiny a jejího učení a cílů, spolu s podpisy 300 členů. K příkladům registrovaných náboženských skupin patří římskokatolická církev, evangelická církev českých bratří a československá církev husitská. Registrováno je 31 skupin, a to 10 na první úrovni a 21 na úrovni druhé. Z náboženských skupin na druhé úrovni má deset oficiální povolení vyučovat na státních školách.

Registrovány byly organizace jak židovských, tak muslimských obcí. Muslimská komunita čítající přibližně 10.000 členů funguje v zásadě svobodně a provozuje dvě mešity (v Praze a v Brně). Plán brněnské muslimské komunity postavit ve městě druhou mešitu vedl k protestům, včetně malé demonstrace, kterou Národní strana uspořádala 29. srpna. Proti výstavbě druhé mešity se postavilo také místní a národní vedení křesťansko-demokratické strany (KDU-ČSL).

Společenský útlak a diskriminace

Nadále se objevovaly zprávy o společenském útlaku a diskriminaci některých náboženských skupin. Podle výroční zprávy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) o zločinech z nenávisti v regionu zemí OBSE policie v roce 2008 evidovala 217 trestných činů z nenávisti, trestní stíhání 215 osob a odsouzení 97 osob. Přípravné řízení bylo vedeno proti 41 osobám.

Přestože odhady se různí, má se za to, že židovská populace v zemi čítá asi 10.000 osob. Veřejné projevy antisemitismu byly v zásadě vzácné, avšak po celé zemi byly aktivní malé, poměrně dobře organizované ultranacionalistické skupiny s antisemitskými názory. Ministerstvo vnitra nadále proti těmto skupinám postupovalo, přičemž sledovalo jejich činnost, posilovalo spolupráci s policií z některých sousedních zemí a zajišťovalo ukončení nepovolených srazů. V roce 2008 podle výroční zprávy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) o zločinech z nenávisti v regionu zemí OBSE vláda evidovala 27 trestných činů s antisemitským motivem, z nichž dva byly násilné. Federace židovských obcí hlásila 44 protižidovských incidentů, včetně jednoho útoku proti osobě a dvou útoků proti majetku.

Aktivně působilo několik skupin zastávajících násilí proti židům a dalším menšinám. Počet srazů a demonstrací extrémních pravicových skupin během roku vzrostl.

V lednu vandalové poškodili památník obětem holocaustu v Teplicích. Policie zahájila vyšetřování případu, avšak odložila ho pro nedostatek důkazů.

Dne 12. října odsoudil soud tři muže usvědčené z krádeže bronzových desek z 824 náhrobních kamenů obětem holocaustu na Národním hřbitově v Terezíně v dubnu 2008. Soud udělil tresty odnětí svobody v rozmezí od tří a půl do čtyř a půl roku; dva ze tří obžalovaných však byli odsouzeni v nepřítomnosti. Trestný čin podle všeho nebyl antisemitsky zaměřen, jelikož desky byly ukradeny proto, aby byly prodány jako kovošrot.

V listopadu ministerstvo obrany propustilo ze služby dva důstojníky armády bez nároku na odstupné a výsluhu poté, kdy se objevily zprávy, že v době své služby v Afghánistánu nosili na svých helmách symboly jednotek SS. Jejich přímí nadřízení odešli do výslužby.

Podrobnější pojednání viz Mezinárodní zpráva o náboženské svobodě za rok 2009 (*2009 International Religious Freedom Report*) na internetových stránkách <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/>.

d. Svoboda pohybu, vnitřní uprchlíci, ochrana uprchlíků a osob bez státní příslušnosti

Ústava a zákon zaručují svobodu pohybu uvnitř země, svobodu cestování do zahraničí, svobodu emigrace i repatriace a stát obecně tato práva v praxi dodržoval. Vláda spolupracovala s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a dalšími humanitárními organizacemi při poskytování ochrany a pomoci uprchlíkům a žadatelům o azyl.

Ústava a zákon zakazují nucený exil a stát tento postup neuplatňoval.

Ochrana uprchlíků

Česká republika je členským státem Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků a jejího protokolu z roku 1967. Zákony zaručují udělení statutu uprchlíka – nebo v případě osob, které nesplňují podmínky pro udělení statutu uprchlíka, avšak jsou považovány za osoby vyžadující mezinárodní ochranu – poskytnutí doplňkové ochrany a stát má takový systém pro poskytování ochrany uprchlíkům zaveden.

Jelikož zákon definuje „bezpečné země původu“, kde je nepravděpodobné, že žadatelům z těchto zemí bude udělen statut uprchlíka, ministerstvo vnitra už žádosti o azyl z těchto „bezpečných“ zemí nadále nepřijímá. V praxi vláda poskytovala ochranu před vyhoštěním nebo navrácením uprchlíků do zemí, kde by jejich život nebo svoboda byla ohrožena z důvodu jejich rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo z důvodu politického přesvědčení.

Prvotní rozhodnutí o poskytnutí mezinárodní ochrany učiní ministerstvo vnitra. Žadatelé, jejichž žádosti jsou zamítnuty, se mohou odvolat k samosoudci u krajského soudu. Odvolání k rozhodnutím krajských soudů přezkoumává pětičlenný soudní senát složený ze soudců působících u Nejvyššího správního soudu. Pětičlenný soudní senát nejprve rozhodne, zda případ předkládá nové problémy, zda se krajský soud dopustil závažného pochybení. V takovém případě soudní senát přezkoumává věcnou podstatu žádosti.

Zákon stanoví, že stát musí vést azylová jednání v jazyce srozumitelném žadateli nebo mu poskytnout tlumočnicka.

Zákon umožňuje státu zadržet žadatele o azyl po dobu až 120 dní v přijímacích centrech. Toto ustanovení se týkalo zvláště žadatelů, kteří neměli doklady totožnosti. Podle úřadu UNHCR jsou krajské soudy povinny přezkoumávat tyto případy bezodkladně, avšak v praxi tomu tak nebylo.

Podle statistiky ministerstva vnitra bylo za prvních osm měsíců roku evidováno 622 žadatelů o azyl. Ve stejném období ministerstvo udělilo statut uprchlíka osmi žadatelům o azyl a jedné osobě byla poskytnuta doplňková ochrana.

V říjnu 2008 byl zaveden pilotní přesídlovací program, když byla z Malajsie dopravena skupina 39 barmských uprchlíků. Dne 10. dubna vstoupila v účinnost dohoda o přesídlení mezi vládou a úřadem UNHCR.

Oddíl 3 Dodržování politických práv: právo občanů měnit vládu

Ústava a zákony dávají občanům právo měnit pokojnou cestou vládu a občané toto právo v praxi využívali prostřednictvím pravidelných, svobodných a spravedlivých voleb na základě všeobecného hlasovacího práva.

Volby a zapojení do politiky

Zatím poslední celostátní volby do poslanecké sněmovny (dolní komora parlamentu) se uskutečnily v roce 2006. V říjnu 2008 proběhly doplňovací volby do senátu pro jednu třetinu křesel a krajské volby. Oboje volby byly považovány za svobodné a spravedlivé. Dne 24. března padla koaliční vláda vedena pravostředovou Občanskou demokratickou stranou (ODS) a 8. května se ujala úřadu prozatímní vláda pod vedením premiéra Jana Fischera. Parlament se dohodl na uspořádání celostátních voleb do poslanecké sněmovny ve dnech 9. až 10. října, ale Ústavní soud ČR tyto volby zrušil, protože podle jeho vyjádření metoda, kterou parlament použil k vypsání voleb, byla neústavní.

Ve dnech 5. až 6. června proběhly v zemi volby do Evropského parlamentu, které byly považovány za svobodné a spravedlivé.

Jednotlivé osoby a strany svobodně oznamovaly svou kandidaturu a ve volbách kandidovaly a politické strany fungovaly bez omezení nebo vnějších zásahů.

V poslanecké sněmovně, která má 200 křesel, bylo zastoupeno 35 žen. V senátu, který má 81 křesel, jich bylo 14. V kabinetu prozatímní vlády, která má 16 členů, byly tři ženy a v patnáctičlenném Ústavním soudu ČR pět žen. V krajských volbách v říjnu 2008 byly do hejtmanského úřadu zvoleny dvě ženy.

Jeden ze soudců Ústavního soudu ČR a jeden člen prozatímní vlády jsou etničtí Slováci. Několik málo Romů z odhadované dvousettisícové romské populace v zemi se zapojilo do politického života. Příslušníci romského etnika nebyli mezi poslanci parlamentu, nestáli v čele žádného ministerstva ani nebyli členy Nejvyššího soudu ČR. Několik Romů bylo jmenováno do národních a krajských poradních výborů pro romské otázky. Čtyři Romové pracovali ve vedoucích funkcích na ministerstvu pro lidská práva a národnostní menšiny.

Oddíl 4 Korupce státních úředníků a transparentnost vlády

Zákon stanoví trestní postih za korupci státních úředníků. Ne vždy však stát zákon účinně uplatňoval a vyšetřování ukázalo, že státní úředníci se někdy dopouštěli korupčního jednání beztrestně. Korupci v zemi považuje za problém Světová banka.

Policejní útvar pro odhalování korupce i nevládní organizace konstatovaly, že velkým problémem je korupce v zadávání veřejných zakázek. K nepříliš častému stíhání osob ve vysokých funkcích přispěly politické tlaky a neefektivní nástroje policejního vyšetřování. Podle policejního útvaru pro odhalování korupce je hlavní překážkou neexistence procesu „korunního svědka“, v němž lze nabídnout beztrestnost osobám ochotným svědčit proti spolupachatelům. Přestože veřejní činitelé musejí státu podávat každý rok přiznání majetku, sdělení původu finančních prostředků je dobrovolné. K případům úspěšného stíhání korupce prakticky nedošlo.

Za potírání korupce ve státním i soukromém sektoru zodpovídají orgány vynucování práva. Policejní útvar pro odhalování korupce vyšetřoval údajné případy korupce, které se týkaly vysoce postavených státních úředníků a významných případů na krajské a místní úrovni. Vyšetřoval také soukromé osoby a společnosti nařčené z korupce. Případy na nižší úrovni se zabývaly další policejní útvary. Ke dni 9. října zahájil útvar pro odhalování korupce 52 nových případů za období sledovaného roku. Šest těchto případů se týkalo soudců, z nichž dva byly odloženy pro nedostatek důkazů a zbývající čtyři byly na konci roku ještě ve stádiu vyšetřování.

Vláda k 1. říjnu zrušila protikorupční odbor vojenské policie a jeho pravomoci rozdělila mezi jiné úřady. Odůvodnila to rozpočtovými škrty, přetrvávala však tvrzení, že odbor byl rozpuštěn kvůli tomu, že úspěšně potíral korupci. Policejní útvar pro odhalování korupce uvedl, že s představiteli protikorupčního odboru vojenské policie nadále úspěšně spolupracuje i přes to, že tento odbor byl rozpuštěn.

Tisk přinášel další zprávy o údajné korupci. Dne 26. září celostátní deník zveřejnil tvrzení, že reportér se skrytou kamerou, který vystupoval jako majitel kasina, se obrátil na několik členů hlavních politických stran s nabídkou jednoho milionu korun (55.200 \$) výměnou za to, že strany zablokují návrh na zavedení nového poplatku z herních automatů. Pouze Strana zelených nabídku okamžitě odmítla. Dva vedoucí představitelé Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), Jiří Dolejš a Čeněk Milota, se vzdali svých vedoucích funkcí poté, kdy vyšlo najevo, že reportérovi naznačili ochotu úplatek přijmout. Dolejš, který byl zároveň poslancem parlamentu, se svého poslaneckého mandátu nevzdal. Také poslanec Ladislav Šustr, který přestoupil k nové politické straně TOP 09, s přijetím úplatku souhlasil a v důsledku toho se vzdal poslaneckého mandátu. Členové dalších stran s přijetím úplatku otáleli, ale přímo jej neodmítli. Na konci roku případ vyšetřoval policejní útvar pro odhalování korupce.

V říjnu sdělovací prostředky uvedly, že právnická fakulta Západočeské univerzity v Plzni udělila v předchozích letech řadu vysokoškolských titulů lidem, kteří na ně neměli nárok, včetně politiků, členů pedagogického sboru, policistů, celníků a dalších veřejných činitelů a rodinným příslušníkům členů podsvětí. Někteří údajně získali tituly za pětileté studium práv během dvou měsíců. Předsedkyně akreditační komise Vladimíra Dvořáková uvedla, že tento systém vytvořil organizovaný zločin, aby tyto veřejné činitele mohl ovládat, jakmile nastoupí do svých úřadů. Děkan Jiří Pospíšil, který byl uveden do funkce, aby skandál vyřešil, propustil bývalého děkana Jaroslava Zachariáše a proděkana Ivana Tomažiče z fakulty, proděkan Milan Kindl rezignoval. Akreditační komise v listopadu program doktorandského studia dočasně pozastavila a v prosinci interní šetření univerzity odhalilo, že 14 z 63 doktorandských titulů mělo závažné nedostatky. Interní komise v těchto 14 případech doporučila, aby doktorandské práce přezkoumali nezávislí odborníci.

Nadále pokračovalo vyšetřování údajných případů korupce v zahraničí, které vedl britský Úřad pro vyšetřování závažných podvodů (Serious Fraud Office), proti společnosti BAE Systems. Úřad prošetřoval také obvinění z toho, že britsko-švédský společný podnik BAE Systems/Saab působící v leteckém odvětví podplatil v roce 2002 několik poslanců českého parlamentu a ministerských úředníků, aby získal jejich souhlas se zakázkou v hodnotě mnoha milionů dolarů na obměnu letového parku stíhacích bitevníků Armády ČR. Tři tehdejší poslanci parlamentu připustili, že byli kontaktováni s nabídkou velkého úplatku, ale tvrdili, že jej odmítli. V listopadu zastavil policejní útvar pro odhalování korupce vyšetřování českých státních úředníků, kteří měli v případě figurovat, protože vyšetřovatelé nezjistili žádný důkaz o trestném činu.

Několik ministerstev má protikorupční linky, kde mohou občané hlásit podezření z korupce. Protikorupční linka ministerstva vnitra spravovaná českou pobočkou nevládní organizace Transparency International přijala během prvních šesti měsíců 3.049 hovorů, z nichž 235 byli lidé, kteří se na linku obrátili poprvé. Ve 166 případech Transparency International zjistila stížnosti na korupci, z nichž 14 se týkalo policie a 152 veřejných zakázek na místní úrovni.

Nadále byla vznášena důvěryhodná obvinění z korupce v justici a také ze zasahování vysoce postavených politiků do citlivých případů korupce ve veřejném sektoru.

Ve sledovaném roce probíhala řada případů týkajících se pochybení soudců. V srpnu krajský soud v Táboře pozastavil proces s bývalým konkurzním soudcem Jiřím Berkou, který byl zatčen v roce 2005 a obviněn ze zločinného spolčení a podvodu. Soud konstatoval, že jsou potřebné další důkazy.

Případ vedený proti bývalé nejvyšší státní zástupkyni Marii Benešové, která označila šest vysoce postavených představitelů justice za „justiční mafii“ se na konci sledovaného roku dále projednával. Dne 22. října Ústavní soud vrátil případ původnímu soudci, který rozhodl, že Benešová se těmito představitelům justice nemusí omlouvat. Do konce sledovaného roku případ nebyl vyřízen.

Za prvních devět měsíců roku ministerstvo spravedlnosti přijalo 18 oznámení na své protikorupční lince, 120 stížností elektronickou poštou a 572 písemných stížností. Z tohoto celkového počtu se deset sdělení týkalo údajné korupce na straně soudců a tři údajné korupce na straně státních zástupců. Jeden případ týkající se soudce byl předán policii k šetření.

Zákon zaručuje přístup veřejnosti k informacím o činnosti vlády a vláda obecně tento přístup v praxi občanům i jiným subjektům, včetně zahraničních sdělovacích prostředků, poskytovala. Žadatelé, jejichž žádosti jsou zamítnuty, se mohou v patnáctidenní lhůtě odvolat. Mohou se také odvolat v případě, že úřady překročí lhůtu k vyřízení jejich žádosti.

Nadace Open Society Fund – nevládní organizace, která se zaměřuje na svobodný přístup k informacím – uvedla, že během roku se dostaly před soud čtyři případy týkající se přístupu veřejnosti k informacím od místní správy. Soudy byly vůči žádostem navrhovatelů o poskytnutí informací vstřícné. V jednom případě krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl, že kancelář hejtmana musí uhradit soudní výlohy, když odmítla poskytnout nevládní organizaci Děti země informace o zvyšujícím se rozpočtu kanceláře. V jiném případě Nejvyšší správní soud shledal, že energetická společnost ČEZ je veřejnou institucí, která musí na požádání poskytovat informace.

Oddíl 5 Postoj státu k vyšetřování údajného porušování lidských práv vedenému mezinárodními a nevládními organizacemi

V zemi fungovala bez zásahů vlády řada domácích a mezinárodních skupin pro lidská práva, které šetřily a zveřejňovaly své závěry o případech týkajících se lidských práv. Vládní představitelé obecně spolupracovali a na šetření ohledně lidských práv reagovali vstřícně.

Vládní instituce pravidelně navštěvoval veřejný ochránce práv (ombudsman), který zkoumal zacházení s jednotlivci a sledoval dodržování základních práv. Vydával čtvrtletní a výroční zprávy o působení svého úřadu a vedle toho také zprávy o tématech zvláštního významu. Svou funkci vykonával bez zásahů vlády nebo politických stran, měl odpovídající zdroje a jeho působení bylo považováno za efektivní.

Oddíl 6 Diskriminace, společenský útlak a obchodování s lidmi

Zákon zakazuje diskriminaci na základě pohlaví, věku, tělesného postižení, rasy, etnického původu, národnosti, sexuální orientace, náboženského vyznání nebo osobního přesvědčení. Stát však tato ustanovení účinně nevyužíval a nadále docházelo k významnému společenskému útlaku Romů a žen. Také obchodování s lidmi zůstává nadále problémem.

Dne 17. června přehlasoval parlament prezidentské veto předlohy protidiskriminační legislativy z května 2008 a přijal komplexní protidiskriminační zákon, který byl v souladu s požadavky Evropské unie.

Ženy

Zákon zakazuje znásilnění, včetně znásilnění mezi manželi, a stát tento zákaz účinně využíval. Zákon stanoví trest odnětí svobody od dvou do patnácti let. Přestože odborníci se domnívají, že případy znásilnění nejdou dostatečně hlášeny, konstatují od roku 2001 stoupající trend v počtu pachatelů odsouzených za znásilnění. Tento trend připisují zlepšenému školení policie, veřejným osvětovým kampaním a větší součinnosti mezi policií a nevládními organizacemi. Za prvních deset měsíců roku bylo ohlášeno 411 znásilnění, z nichž bylo prošetřeno 273. Během prvních šesti měsíců roku soudy odsoudily 67 pachatelů, přičemž některým udělovaly podmíněné, jiným nepodmíněné tresty.

Odborníci se domnívají, že násilí vůči ženám je rozšířenější, než naznačují počty případů hlášených úřadům, a to kvůli stigma spojenému s oznámením takového zneužití.

Domácí násilí lze postihovat nepodmíněným trestem odnětí svobody až na tři roky, v případě přitěžujících okolností delším. V roce 2008 policie získala pravomoc vykázat pachatele dopouštějícího se domácího násilí z domova až na deset dní. Podle zprávy vydané nevládní organizací Bílý kruh bezpečí bylo během roku vykázáno z domova celkem 778 pachatelů, mezi nimi i ženy.

Za prvních deset měsíců sledovaného roku bylo podle statistiky ministerstva vnitra hlášeno 441 případů domácího násilí a provedeno 330 vyšetřování; úřady vyšetřovaly také další případy. Ve stejném období úřady zahájily stíhání ve 275 případech domácího násilí. Statistika ministerstva spravedlnosti svědčí o tom, že během osmiměsíčního období byla jedna osoba odsouzena k trestu odnětí svobody na jeden rok, šest osob na dva roky až pět let a tři osoby na patnáct let. Přestože většina trestních stíhání vedla k odsouzení, většina odsouzení nevedla k nepodmíněným trestům odnětí svobody. V mnoha případech domácího násilí hrál významnou úlohu alkohol.

Koordona, sdružení třinácti neziskových organizací, které se zabývají domácím násilím, připravila specializované manuály pro zdravotnické pracovníky a rozšiřovala materiály informující oběti o jejich právech. Policie nadále proškolovala vybrané pracovníky, kteří se mají případy domácího násilí zabývat, a spolupracovala s organizacemi poskytujícími sociální služby. Obětem znásilnění a domácího násilí poskytovala psychologické poradenství řada tísňových

linek a krizových center. Za prvních šest měsíců roku přijala telefonní linka Dona 1.277 hovorů, přičemž za stejné období roku 2008 to bylo pro srovnání 995 hovorů.

Zákon nezakazuje prostituci, ale místní správy ji mohou omezit nebo regulovat. Kuplířství je nezákonné. Prostituce v příhraničních oblastech a ve velkých městech poklesla v důsledku zpomalení ekonomiky a opatření místní správy. Ze stejných důvodů poklesla i sexuální turistika, které se dříve dařilo v příhraničních oblastech. Zpráva ministerstva vnitra za prvních šest měsíců roku konstatovala, že celkovým trendem je pokles zájmu o komerční sexuální služby, zvláště v regionech sousedících s Německem a Rakouskem. Díky aktivitám místní správy se podařilo pouliční prostituci vytlačit z veřejných prostor. Například město Cheb zavedlo k potírání prostituce kamerový systém. Také města ve vnitrozemí zaznamenala pokrok při snižování sexuální turistiky. Praha, Brno, Plzeň a další města přijala vyhlášky zakazující prostituci na veřejnosti. Poklesl počet erotických klubů nebo nočních klubů a mnohé z nich se ocitly na pokraji možného uzavření.

Zákon zakazuje sexuální obtěžování. Stát však toto ustanovení účinně nevypracoval, takže sexuální obtěžování zůstává i nadále problémem. Zákon klade důkazní břemeno na osobu, která je z obtěžování obviněna. Odsouzeným může být udělena pokuta až do výše 70 000 korun (3 640 dolarů), mohou být propuštěni ze zaměstnání nebo jim může být uložen trest odnětí svobody. Podle studie, kterou v únoru realizovalo Oddělení genderových a sociologických studií České akademie věd zažilo 25 procent respondentek na pracovišti sexuální obtěžování.

Páry a jednotlivé osoby měly právo rozhodnout svobodně a odpovědně o počtu svých dětí, časovém odstupu mezi nimi a věku, kdy je počnou, a měly informace a prostředky, aby tak činily bez diskriminace, donucování a násilí. Nadále byla problémem nedobrovolná sterilizace romských žen. V letech 2007 a 2008 se objevovaly zprávy, že lékaři provedli nucenou sterilizaci dvou romských žen.

Antikoncepce byla běžně dostupná a převažující praxí je mít při porodu kvalifikovanou asistenci, včetně porodní a poporodní péče. Podle nevládních organizací byla prováděna diagnostika a léčba sexuálně přenosných nemocí stejnou měrou u žen i mužů, včetně infekce HIV.

Zákon zaručuje mužům a ženám stejná práva, včetně oblasti rodinných a majetkových práv. Podle údajů Eurostatu za první čtvrtletí roku byla zaměstnanost žen 56,7 procenta a ženy tvořily 49,4 procenta pracovních sil. Platy žen zaostávaly za platy mužů vykonávajících obdobnou práci téměř o 24 procent a ženy pracovaly spíše v profesích s nižším průměrným platem než muži. Není však jasné, zda rozdíl v platech byl výsledkem diskriminace žen, nedostatečného přístupu k řádné odborné přípravě a výcviku nebo důsledkem toho, že ženy možná upřednostňují flexibilnější zaměstnání vstřícnější k rodině. Rada pro rovné příležitosti žen a mužů sledovala genderové otázky a poskytovala vládě rady ohledně vynucování rovnosti práv mezi pohlavími.

Děti

Občanství dětí se odvozuje od občanství jejich rodičů.

Přestože stát zaručuje bezplatné povinné vzdělávání do patnácti let věku, je vůči romským dětem uplatňováno diskriminační zacházení. Romské děti byly v nepoměrně větší míře umísťovány do speciálních škol, což znamená jejich faktickou segregaci do podřadného vzdělávání. Podle ministerstva školství navštěvovalo tyto „praktické“ školy ve sledovaném roce přibližně 27 procent romských dětí oproti 2 procentům neromských dětí. V běžných školách byly romské děti mnohdy segregovány od většinové populace, jednak kvůli místu pobytu (často v obci s převážně romskou populací), jednak proto, že představitelé škol v běžných školách někdy přeřazovali romské děti na zvláštní výuku. Během roku se vláda diskriminací ve vzdělávání dětí nadále zabývala.

Na začátku roku ministerstvo školství dokončilo dvě studie. Jedna se zabývala vzdělávacími příležitostmi dětí z vyloučených komunit, druhá analýzou individuálního přístupu učitelů k žákům se zvláštními vzdělávacími potřebami. Obě studie poukázaly na nerovné vzdělávací příležitosti romských dětí. Šedesát pět procent romských dětí z praktických základních škol nastoupilo do učňovských oborů, z nichž mnohé ve svých osnovách nemají závěrečnou zkoušku, a pouhých 0,93 procenta nastoupilo na běžnou střední školu. Zbývajících 34 procent v dalším vzdělávání nepokračovalo. Jelikož podmínkou přijetí na vysokou školu je maturitní zkouška, velká většina romských žáků, kteří chodili do učňovských škol, které maturitu nenabízejí, byla prakticky vyloučena z vysokoškolského vzdělání. Ministerstvo školství vytvořilo nový odbor pro rovné příležitosti ve vzdělání, který se těmito otázkami zabývá.

Přestože zákon umožňuje výuku v romštině, žádná základní škola v zemi v ní nevyučovala. Romština byla vyučována jako cizí jazyk na dvou středních školách a několika univerzitách.

Zákon zakazuje násilí v rodině, sexuální zneužívání a další formy špatného zacházení s dětmi, přesto zůstává zneužívání dětí i nadále problémem. Podle průběžné patnáctileté studie, kterou realizují sexuologové na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze zažilo 10 procent dětí v zemi sexuální zneužívání. Sedm procent bylo nejméně jednou sexuálně zneužito, tři procenta jsou zneužívána opakovaně.

Organizace sociálně právní ochrany dětí uvádějí, že úřady odebírají ročně asi 1.800 dětí z domácí péče kvůli špatnému zacházení. Podle lednové zprávy ministerstva práce a sociálních věcí žije v zařízeních pro nezletilé a mladistvé až 22.000 dětí, z toho více než 9.000 je umístěno do péče rozhodnutím soudu.

Zákon stanoví tresty odnětí svobody za zneužívání dětí od pěti do deseti let. V únoru odsoudil krajský soud v Hradci Králové Antonína Nováka k doživotnímu trestu odnětí svobody za sexuální zneužití a vraždu devítiletého chlapce z roku 2008. Novák už předtím vykonal více než čtyřletý trest za dřívější sexuálně motivované trestné činy. Po něm byl propuštěn a byla mu uložena povinná ambulantní léčba, na kterou však nedocházel.

Třebaže někteří příslušníci romské komunity uzavírají manželství před dosažením věku osmnácti let, nejsou sňatky mladistvých výrazným problémem.

Některé děti se z existenčních důvodů samy věnují prostituci, aniž by k tomu byly nuceny třetí osobou. Nevládní organizace uváděly, že mnoho mladistvých provozujících prostituci jsou buď děti uprchlé z domova anebo odchovanci dětských domovů a systému náhradní péče. Nevládní organizace pracující s těmito rizikovými skupinami dětí přičítají tento problém do značné míry nedostatkům v systému náhradní rodinné péče, který mnohdy není schopen vybavit mladé lidi dostatečnými pracovními dovednostmi a zajistit adopci nechtěných dětí vhodnými rodiči. Podle statistik ministerstva vnitra policie vyšetřovala během prvních devíti měsíců roku 26 případů nucené dětské prostituce.

Minimální věková hranice pro dobrovolný pohlavní styk je patnáct let. Za pohlavní styk s osobou mladší patnácti let hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody v délce až osm let. Zákon zakazuje držení, výrobu a šíření dětské pornografie, za něž hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody v délce až šest let.

V říjnu policie rozbila síť distributorů dětské pornografie, dosud nejrozsáhlejší v historii země. Distributoři působili v Praze a v částech jižní a severní Moravy. Ze 160 podezřelých bylo zadrženo 32 osob. Jedna čtvrtina podezřelých byly ženy. V listopadu byli zadrženi tři civilní zaměstnanci ministerstva obrany. Do operace se zapojilo přibližně 1.000 policistů z celé země. Bylo zabaveno více než 300 počítačů obsahujících fotografie a videa s dětskou pornografií. Pachatelé byly osoby ve věku 20 až 80 let. Na konci roku dále probíhalo vyšetřování s možností dalších zatčení.

Obchodování s lidmi

Zákon zakazuje veškeré formy obchodování s lidmi. Ovšem obchodování s lidmi do i ze země a v rámci státu za účelem sexuálního vykořisťování a nucených prací zůstává i nadále problémem. Většina žen obchodovaných kvůli sexuálnímu vykořisťování pocházela ze Slovenska, Ukrajiny, Ruska a dalších republik bývalého Sovětského svazu. Nevládní organizace také poskytly pomoc ženám z Brazílie a Vietnamu. Cílovými zeměmi byly Nizozemsko, Dánsko, Spojené království, Švýcarsko a Německo.

Obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování se dopouštěli převážně cizinci, kteří získali ženy ve své domovské zemi prostřednictvím pracovních agentur příslibem práce modelek, pokojských, číšnic a tanečnic. Obchodníci s lidmi si vynucují poslušnost obětí tím, že jim zabaví cestovní doklady, izolují je, zneužívají jejich drogové a alkoholové závislosti, používají násilí nebo hrozí násilím proti oběti nebo její rodině a vyhrožují oběti zatčením a vyhoštěním. Ženy musely také splácet fiktivní „dluhy“ vzniklé v souvislosti s jejich náklady na cestu, víza a ubytování.

Nejrizikovější skupinou z hlediska vnitrostátního obchodování s lidmi jsou romské ženy; vysoké riziko je také u dívek vychovávaných v ústavech sociální péče. Podle vládních úřadů jsou z hlediska obchodování s lidmi zvláště zranitelné ženy, které jako prostitutky už pracují.

Tresty za obchodování s lidmi se pohybují od dvou do patnácti let odnětí svobody podobně jako tresty za znásilnění a sexuálně motivovaný útok. Obchodníky s lidmi je možno také stíhat za organizovanou prostituci a kuplířství, u kterých je výše trestu stanovena až na dvanáct let odnětí svobody.

V prvních šesti měsících roku policie vyšetřovala 13 případů obchodování s lidmi, do nichž bylo zapojeno sedm českých občanů a šest cizinců. Jeden pachatel dostal za obchodování s lidmi podmíněný trest odnětí svobody. Během téhož období úřady vyšetřovaly 21 případů podezření z kuplířství. Soudy odsoudily za kuplířství 44 osob; 11 osob dostalo tresty odnětí svobody v délce až pěti let, zatímco 33 osob dostalo podmíněné tresty. Úřady často stíhají obchodování s lidmi podle jiných trestních ustanovení, je proto obtížné zjistit přesné údaje o počtu osob stíhaných a odsouzených za obchodování s lidmi. Policie během prvních devíti měsíců roku vyšetřovala jeden případ obchodování s dětmi.

Policie České republiky má v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu zvláštní jednotku pro potírání obchodování s lidmi. Tato jednotka úzce spolupracovala se svými protějšky v Interpolu a Europolu a vládami zahraničních zemí. Na obchodování s lidmi za účelem nucené práce se zaměřovala zvláštní jednotka v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Policie České republiky.

Stát nadále realizoval svou třetí Národní strategii boje proti obchodování s lidmi na léta 2008-2011. Ministerstva spravedlnosti a vnitra připravila několik školení k problematice obchodování s lidmi pro soudce a státní zástupce a ministerstvo vnitra nadále zajišťovalo specializovaná školení policie. Ministerstvo vnitra a ministerstvo zahraničních věcí proškolovalo úředníky konzulátů v otázkách obchodování s lidmi se zaměřením na postupy, jak oběti obchodování s lidmi rozpoznat.

Stát spolupracoval s nevládními organizacemi při poskytování pomoci obětem obchodování s lidmi a při proškolení policie a vyšetřovatelů, jak nakládat s případy obchodování s lidmi a jak předávat oběti poradenským službám. Stát poskytoval psychologickou a sociální pomoc obětem obchodování s lidmi po dobu 60 dnů od okamžiku, kdy byly objeveny. Během této doby se oběť musí rozhodnout, zda bude s úřady spolupracovat nebo zda se chce navrátit do své domovské země. Oběti, které se rozhodnou spolupracovat, mají právo na pobytová víza po dobu trestního řízení a mohou po jeho skončení žádat o trvalý pobyt z humanitárních důvodů. Oběti obchodování s lidmi už nadále nemusejí svědčit proti svým překupníkům, aby získali trvalý pobyt. Podle zprávy ministerstva vnitra se 13 obětí v průběhu roku zúčastnilo vládního programu ochrany obětí a asistenčního programu. Osm účastníků bylo oběťmi obchodování s lidmi za účelem nucených prací a pět bylo oběťmi obchodování s lidmi za účelem komerčního sexu.

Výroční zprávu ministerstva zahraničí USA o obchodování s lidmi (*Trafficking in Persons Report*) lze nalézt na www.state.gov/g/tip.

Osoby s postižením

Zákon zakazuje diskriminaci osob s postižením v zaměstnání, vzdělávání, přístupu ke zdravotní péči nebo jiným státním službám a toto opatření je všeobecně dodržováno. Osoby s postižením však měly problém se získáváním vhodného obecního bydlení a nezaměstnanost mezi nimi byla vysoká.

Veřejný ochránce práv je povinen pravidelně navštěvovat všechna státní i soukromá zařízení, kde pracují osoby s fyzickým postižením, prověřovat, zda podmínky, ve kterých pracují, nejsou v rozporu se základními právy, a usilovat o lepší ochranu proti možnému zneužívání těchto osob. Veřejný ochránce práv tyto návštěvy během roku konal.

V rámci svého programu pomoci osobám s postižením nazvaném Mobilita pro všechny vláda poskytla během roku 112,5 milionu korun (690.000 \$) na spolufinancování 56 projektů ve městech a obcích po celé zemi, v nichž byly budovány bezbariérové chodníky, přechody, křižovatky a výtahy pro osoby na vozíku ve veřejných institucích, nakupovány bezbariérové autobusy a zajišťován bezbariérový přístup do budov veřejných institucí, škol, knihoven, galerií a muzeí.

Přibližně 60 % stanic metra v Praze je přístupných pro osoby s fyzickým postižením a většina autobusů a nových tramvají byla přizpůsobena tak, aby je mohli tito občané využívat. Pouze pět z patnácti hlavních stanic metra v centru města je však bezbariérových. V zemi funguje 294 bezbariérových škol a 50 bezbariérových školských zařízení vyššího vzdělání, včetně univerzit.

V předchozích letech kritizovaly sdělovací prostředky a Rada OSN pro lidská práva používání „klecových lůžek“ pro mladé osoby se závažným duševním a tělesným postižením v několika domovech sociální péče v zemi. Během neohlášených návštěv osmi psychiatrických ústavů v první polovině roku veřejný ochránce práv zjistil, že ochranná lůžka jsou využívána v šesti geriatrických odděleních psychiatrických ústavů. Zjistil, že ve dvou z nich byla používána síťová lůžka bez schválení lékařem. Ve své zprávě veřejný ochránce práv uvedl jako hlavní důvod používání těchto lůžek nedostatek personálu.

Národnostní/rasové/etnické menšiny

Mezi menšinové skupiny v České republice se řadí Romové, Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Poláci, Rusové a Němci. Romové čelí vysoké míře chudoby, nezaměstnanosti a negramotnosti a také rozšířené diskriminaci ve vzdělávání, zaměstnání a bydlení.

Latentní společenská diskriminace Romů se občas projevila násilnými útoky. Členové a sympatizanti neonacistických organizací byli nejčastějšími pachateli násilných činů proti etniku, zejména proti Romům. Aktivní byli také ultranacionalisté.

Ministerstvo vnitra odhadlo, že v zemi je 4.000 aktivních pravicových extrémistů. Během roku se v několika městech uskutečnily srazy nebo pochody neonacistů a skinheadů. Dělnická strana i

Národní strana, přestože fungovaly odděleně, periodicky ohlašovaly, že budou „hlídkovat“ v romských čtvrtích nebo na romských setkáních, aby nedošlo k porušení zákonů.

Podle výroční zprávy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) o zločinech z nenávisti v regionu zemí OBSE bylo v roce 2008 obviněno 195 osob z trestných činů motivovaných rasovou nebo podobnou nenávistí. Dvěma největšími kategoriemi trestných činů byly napadení (30 případů) a podněcování k nenávisti (35 případů).

V květnu se neznámé osoby pokusily o žhářský útok proti romskému obydlí ve vsi Zdiby. Nikdo v domě nebyl zraněn. Na konci roku policie případ ještě vyšetřovala.

V srpnu zatkla policie čtyři muže za vhození zápalných lahví do domu romské rodiny v obci Vítkov dne 19. dubna. Následný požár zranil tři osoby, včetně dvouleté dívky, která byla léčena s popáleninami druhého a třetího stupně na 80 procentech těla. Policie se domnívala, že útok byl rasově motivovaný a předem plánovaný. Mužům, obviněným z pokusu o vraždu, hrozí v případě usvědčení trest odnětí svobody v délce 12 až 25 let. Případ vedený proti těmto mužům byl na konci roku v projednávání.

V listopadu 2008 zasáhlo asi 1.000 policistů s použitím síly, aby zabránilo odhadovanému počtu 500 dobře vyzbrojených pravicových výtržníků v Litvínově v útoku na Romy. Potyčky se také zúčastnilo přibližně 300 romských mužů, kteří se shromáždili, aby bránili svou čtvrť. V lednu státní zástupce stáhl obvinění patnácti účastníků protestu z výtržnictví a napadení. Jedinými osobami, které byly za střet odsouzeny, byli dva Romové, kterým byl uložen trest 400 hodin obecně prospěšných prací za fyzické a verbální útoky na členy Dělnické strany.

Od 1. října zesílila vláda přítomnost policie v romských čtvrtích, včetně zvýšení počtu policistů v litvínovské romské čtvrti Janov z 21 na 31.

Policie během roku zatkla řadu pravicových extremistů. Dne 9. června obvinil Útvar pro odhalování organizovaného zločinu deset neonacistů z podpory a propagace hnutí směřujících k potlačování práv a svobod jednotlivce. Zatčeným hrozí v případě usvědčení tresty odnětí svobody od tří do osmi let. Obvinění zůstali ve vazbě a jejich případy čekaly na konci roku na projednání. Dne 21. října zatkl ÚOOZ z obdobných důvodů 24 osob. Policejní prezident Oldřich Martinů řekl, že několik zatčených bylo napojeno na neonacistickou organizaci Bílá spravedlnost a vycvičeno Lukášem Sedláčkem, příslušníkem Armády ČR. V reakci na to ministerstvo obrany Lukáše Sedláčka bez nároku na odstupné a výsluhu propustilo. Další zatčení byli napojeni na Národní odpor, Dělnickou stranu a skupinu Resistance Women Unity. Na konci roku čekaly případy na projednání. V červnu i v říjnu se extrémisté shromáždili, aby proti zatčením protestovali.

Ke konci roku probíhal soud s osmi muži za sérii útoků na Romy v listopadu 2008 v havířovské čtvrti Šumbark, kde žije početná romská populace. Někteří z údajných útočníků byli popsáni jako členové skupiny Thugs Havířov a jeden jako člen skupiny Národní odpor. Jedna z obětí útoku utrpěla vážná zranění bitím. Proces byl odročen na únor 2010.

Stát pokročil v realizaci plánu postavit památník romským obětem holocaustu v Letech nedaleko místa, kde byl za druhé světové války koncentrační tábor pro Romy. Stát na památník vyčlenil 21,5 milionu korun (1,2 milionu \$) a vykoupil pozemky od tří okolních obcí. Jelikož se na místě v současnosti nachází vepřín, pamětníci romského holocaustu a aktivisté plán jednoznačně odmítli a trvali na tom, aby byl vepřín odstraněn. Stát odkup vepřína odmítl kvůli neúměrně vysokým nákladům.

Zákon zakazuje diskriminaci v zaměstnání na základě etnického původu. Romové se však s diskriminací v zaměstnání nadále potýkali. Někteří zaměstnavatelé odmítli Romy přijmout a žádali, aby jim místní úřady práce romské uchazeče neposílaly. Podle společné studie vlády a Světové banky z roku 2008 se 55,8 procent Romů v aktivním věku trhu práce neúčastní (nebyli zaměstnání, ani zaměstnání aktivně nevyhledávali), 5,2 procenta bylo nezaměstnaných a 12,2 procenta nemělo práci, ale ve sledovaném období uvádělo příjem.

Romové se potýkali s rozšířenou diskriminací v přístupu k bydlení a ubytování. Zatímco diskriminace v bydlení na základě etnického původu je zákonem zakázána, nevládní organizace uváděly, že některé obce nadále uplatňují obecní vyhlášky způsobem, který diskriminuje některé sociálně znevýhodněné skupiny, především Romy, včetně toho, že rozhodnutí o přidělení bytu zakládá na pověsti uchazeče a rodiny v předchozích místech pobytu.

Studie ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2006 zjistila, že více než 330 ghet v zemi obývají téměř výhradně Romové. Studie odhadla celkový počet obyvatel těchto ghet na 80.000, což je více než třetina romské populace. Studie zjistila, že gheta sužuje nevyhovující bydlení a zdravotní podmínky. Autor studie z roku 2006 Ivan Gabal z firmy Gabal Analysis & Consulting se domnívá, že ghet nadále přibývá. Vedle diskriminace v bydlení patří k důvodům nárůstu romských ghet nedostupnost nájemného v jiných oblastech a proces přeměny čtvrtí v místa pro bohaté.

Nedostatečná dopravní obslužnost omezovala pracovní příležitosti Romů mimo ghet a znamenala menší pravděpodobnost, že Romové přijmou místo daleko od domova.

Restaurace, bary a další veřejné podniky občas odmítaly Romy obsloužit.

Stát pokračoval ve svém dlouhodobém plánu integrace romského obyvatelstva, který zajišťoval státem placené poradce, aby pomáhali Romům při hledání zaměstnání a získávání zvláštních stipendií pro romské středoškoláky. Ministerstvo práce a sociálních věcí pokračovalo ve spolupráci s nevládními organizacemi na zlepšení služeb pro romskou komunitu.

Mezirezortní komise pro záležitosti Romů i nadále zastávala aktivní úlohu v řešení sporů mezi romskými komunitami a jejich neromskými spoluobčany a podporovala také protidiskriminační iniciativy v oblasti bydlení a vzdělávání. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách, vytvořená v roce 2008, aby koordinovala a hodnotila úsilí o sociální integraci, nyní působí v patnácti obcích.

Společenský útlak, diskriminace a akty násilí na základě sexuální orientace a genderové identity

Organizace sdružující lesbičky, gaye, bisexuální osoby a osoby se změněným pohlavím svobodně vykonávaly svou činnost.

V červnu se v Táboře členové Dělnické strany pokusili narušit druhý výroční pochod gayů uspořádaný zastánci práv homosexuálů. Policie včetně příslušníků zásahové jednotky držela členy Dělnické strany odděleně od účastníků pochodu.

Vláda nevedla statistiku ohledně násilných incidentů směřovaných proti jednotlivcům na základě jejich sexuální orientace nebo genderové identity. Zpráva vládní pracovní skupiny o otázkách sexuálních menšin uvedla, že fyzické a slovní útoky se objevují, avšak mnohdy nejsou hlášeny.

Byly hlášeny některé případy diskriminace osob na základě sexuální orientace. Homosexuál žijící v registrovaném partnerství s rodičem dítěte nemůže adoptovat partnerovo dítě, avšak gayové, lesbičky, bisexuální osoby nebo osoby se změněným pohlavím nežijící v registrovaném partnerství děti adoptovat mohou.

Jiné společenské zlořády nebo diskriminace

Od 1. června vyžaduje Česká republika, aby občané určitých zemí, kteří žádají o dlouhodobý pobyt, doložili lékařskou zprávu potvrzující, že nejsou HIV pozitivní.

Oddíl 7 Práva pracujících

a. Právo na sdružování

Zákon chrání právo pracujících zakládat odborové organizace a vstupovat do nich podle vlastního uvážení bez nutnosti mít k tomu souhlas nebo splnit přemrštěné požadavky a pracujících svého práva v praxi využívají. Přestože zákon platí stejně pro Čechy i zahraniční pracovníky, posledně jmenovaní se do odborů nezapojují kvůli krátkodobé povaze své práce nebo z nedostatku sociální interakce s českými zaměstnanci. Podle odhadu Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS), celostátní zastřešující organizace, je v odborech organizováno asi 17 procent pracovníků, což znamená pokles oproti roku 2008 přibližně o 8 procent. V ČMKOS je sdruženo asi 75 % členů nezemědělských odborů; 60 procent zemědělských pracovníků je členy Odborového svazu pracovníků zemědělství a výživy.

Zákon umožňuje odborům nerušeně vyvíjet činnost. Přestože předpisy opravňují členy odborů, aby prováděli určité odborové aktivity v pracovní době, nikde není uvedeno množství času, na které pracovníci mají pro tento účel nárok, což zaměstnavatelům ponechává široký prostor pro výklad. ČMKOS hlásila případy, kdy zaměstnavatelé neposkytli členům odborů dostatečnou placenou dobu k plnění odborových povinností.

Pracující mají obecně právo na stávku, jestliže selžou vyjednávání. Pracovníci sdružení v odborech v určitých profesích však stávkovat nesmějí. K těmto profesím patří soudci, státní zástupci, policie a armáda a další bezpečnostní složky. Zákon rovněž omezuje právo na stávku pracovníkům ve zdravotnictví, jaderné energetice, pracovníkům ropovodů a plynovodů, řízení letového provozu, hasičům a pracovníkům v telekomunikacích. Pracovníci v těchto odvětvích mají nárok na mediaci. Zákon odborům ukládá, aby zaměstnavateli předložily seznam stávkujících alespoň jeden den před konáním stávky.

b. Právo organizovat se a právo na kolektivní vyjednávání

Zákon umožňuje kolektivní vyjednávání, které je obvykle vedeno mezi odbory a zaměstnavateli v rámci firmy. Možnost kolektivního vyjednávání je omezenější u státních zaměstnanců, jejichž mzdy jsou upraveny zákonem. Podle zákona mohou pracovníky, včetně nečlenů odborových organizací, právně zastupovat pouze odbory. Odborové svazy sdružené v ČMKOS během roku vyjednávaly o kolektivních smlouvách, které chránily 22 procent pracovních sil, což je oproti roku 2008 pokles o 1,5 procenta.

Zákon zakazuje protiodborovou diskriminaci. Přesto ČMKOS hlásila, že v roce 2008 někteří zaměstnavatelé nutili pracovníky, aby se své odborové činnosti vzdali, pod hrozbou vyhození z práce nebo snížení platu. Přední hotelový řetězec CPI Hotels sdělil všem členům a funkcionářům Českomoravského odborového svazu pohostinství, hotelů a cestovního ruchu (ČMOS PHCR), který je přidružen k ČMKOS, že zaměstnání v nově pořízeném hotelu Černigov v Hradci Králové bude podmíněno jejich odchodem z odborů. Místní organizace ČMOS PHCR následně svou činnost v březnu toho roku ukončila. ČMOS PHCR uvádí, že do konce roku místní buňka odborové organizace v hotelu Černigov nebyla obnovena. Navíc se tlaku nového zaměstnavatele podvolily také buňky odborového svazu působící v dalších hotelích a svou činnost ukončily nebo ji plánují ukončit. Přesto nebyla proti řetězci CPI vznesena oficiální stížnost.

V České republice nejsou žádné exportní zpracovatelské zóny.

c. Zákaz nucené nebo povinné práce

Zákon zakazuje nucenou nebo povinnou práci. Objevily se však informace o tom, že docházelo k obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování. Podle pracovněprávní legislativy se všem pracovníkům s platným pracovním povolením má dostat rovného zacházení. Český úřad bezpečnosti práce (ČÚBP), který zajišťuje vynucování předepsaných pracovních podmínek, provádí pravidelně kontroly a zabývá se stížnostmi na porušování pracovněprávních předpisů. V roce 2008 ČÚBP provedl 108 kontrol pracovních agentur zaměstnávajících migranty. To znamenalo oproti roku 2007 nárůst 71 procent. Podle ČÚBP provedené kontroly zjistily nedostatky v pracovních smlouvách, případy odmítnutí vyplácet prémie a nedostatky v pracovní době a přesčasech. Systematická diskriminace na základě občanství, pohlaví, věku nebo zdravotního stavu nebyla prokázána.

V roce 2008 vláda ustavila mezirezortní skupinu pro koordinaci postupu vlády proti obchodování s lidmi a nucené práci.

d. Zákaz práce dětí a minimální věková hranice zaměstnanců

Stát účinně vynucoval zákony a opatření na ochranu dětí před vykořisťováním prací. Pod vedením ministerstva pro lidská práva vláda přijala v roce 2008 strategický dokument nazvaný „Národní strategie prevence násilí na dětech na období 2008–2018.“ Dokument vymezuje několik priorit, například nulovou toleranci vůči násilí páchaném na dětech, podporu primární prevence, profesionalitu odborníků a dostupnost služeb pro ohrožené děti. V dubnu uspořádalo ministerstvo konferenci o podpoře práv dítěte v rámci českého předsednictví EU. Druhá konference v červnu se zaměřila na dětské násilí a prevenci úrazů a podporu duševního zdraví dětí.

Zákon stanoví minimální věkovou hranici pro práci na 15 let, ale děti s postižením mohou pracovat již od čtrnácti let, pokud prošly speciálním odborným výcvikem. Pracovní podmínky pro děti ve věku od 15 do 18 let podléhají přísným normám bezpečnosti práce. Jedna výjimka z těchto předpisů umožňuje dětem získat od úřadu práce povolení až na 12 měsíců pro účely vykonávání zvláštních umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti. Předmětná práce však musí být přiměřená věku, bezpečná a slučitelná s řádnou školní docházkou. Práce nesmí bránit vývoji dítěte. Tyto aktivity nesmějí probíhat mezi 10. hodinou večerní a 6. hodinou ranní. ČÚBP dodržování těchto předpisů v praxi účinně kontroloval. V případě porušení předpisů dětské práce hrozí pokuta až do výše 2 milionů korun (110.000 \$). V roce 2008 hlásil ČÚBP pouze čtyři menší případy porušení, které se týkaly vydávání pracovních povolení. Vzhledem k relativně drobné povaze přestupků však nebyly uděleny žádné pokuty.

e. Přijatelné pracovní podmínky

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví minimální mzdu a dohlíží na její dodržování. Minimální mzda ve sledovaném roce byla osm tisíc korun (440 \$) měsíčně a v kombinaci se sociálními dávkami pro osoby s nízkými příjmy zajišťovala pracovníkovi a jeho rodině přijatelnou životní úroveň. Minimální mzdu stanoví vláda na základě jednání se zaměstnavateli a odbory. Poslední úprava minimální mzdy proběhla v lednu 2007. Dodržování minimální mzdy kontroluje ČÚBP a je jedním z hlavních cílů jeho kontrol v reakci na hlášená porušení pracovněprávních předpisů i v rámci pravidelných a namátkových kontrol.

Zákon stanoví čtyřicetihodinový pracovní týden, dva dny odpočinku a placenou přestávku v trvání alespoň třicet minut během běžné osmihodinové směny. Pokud zaměstnanec souhlasí, může zaměstnavatel zavést až osm hodin přesčasu týdně. Místní úřady práce mohou povolit další přesčasy. Příplatky za přesčas, které činí nejméně 25 procent průměrné mzdy, se řídí ustanoveními pracovní smlouvy.

Podle Mezinárodní organizace pro migraci však nebyly v případech migrantů standardní pracovní podmínky vždy dodržovány. Zahraniční pracovníci s nízkou kvalifikací pocházející

z méně rozvinutých zemí jsou někdy závislí na zprostředkovatelích, aby si mohli najít a udržet práci. Zprostředkovatelem je obvykle někdo z jejich vlasti, kdo si vytvořil pracovní vazby v České republice. Podle odborů a nevládních organizací se objevily případy porušování pracovněprávních podmínek i nelidské zacházení s migranty, kterých se dopouštěli většinou zprostředkovatelé práce. Nejčastěji jsou mzdy vypláceny zprostředkovatelům, kteří si z nich část vezmou, takže výsledkem je mzda nižší než minimální nebo přesčas bez náležité odměny pro pracovníky. Obecně se takové zacházení vyskytuje v komunitách migrantů v důsledku dobrovolných rozhodnutí migrantů samých. Oficiální důkazy ani oficiální stížnosti nebyly podány, takže místní orgány mají jen málo nástrojů jak zasáhnout.

ČÚBP účinně vynucoval dodržování předpisů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. V roce 2008 se četné kontroly zaměřily na standardy BOZP a probíhaly především (avšak ne výhradně) v sektoru stavebnictví, výroby, zemědělství a lesnictví. Za případy závažného porušení zákona byly uloženy pokuty ve výši celkem 46 milionů korun (2,5 milionu \$). Pracovníci mají právo odmítnout práci, která ohrožuje jejich život nebo zdraví, aniž by riskovali ztrátu zaměstnání, a toto právo v praxi uplatňovali.